

Verslag van het door Gedeputeerde Staten uitgeoefende toezicht op de begrotingen voor het jaar 2010 van de Groninger gemeenten en gemeenschappelijke regelingen

Groningen, maart 2010

Inhoudsopgave

	<i>bladzijde</i>
1.	Inleiding 3
2.	De ontwikkelingen in de gemeentefinanciën met betrekking tot de uitoefening van het financieel toezicht. 4 – 12
2.1	Beleidsmatige aspecten 4
2.1.1	Algemeen 4
2.1.2	Toezichtpilots in de provincies Noord-Brabant en Limburg 4
2.1.3	Risicoprofielen voor gemeenten 5
2.1.4	Bevolkingskrimp 6
2.1.5	Gemeentelijke herindeling Reiderland, Scheemda en Winschoten 9
2.2	Financiële aspecten 9
2.2.1	Economische situatie 9
2.2.2	Noodregeling DSB Bank NV te Wognum 9
2.2.3	Verkoop aandelen Essent 11
3.	De begrotingen 2010 en de jaarrekeningen 2008 13 – 16
3.1	De inzendtermijnen 13
3.2	Repressief/preventief begrotingstoezicht 2010 13
3.3	De rekeninguitkomsten 15
4.	De financiële positie van de Groninger gemeenten 17 – 20
4.1	Algemeen 17
4.2	De financiële positie van de Groninger gemeenten 17
4.2.1	Budgetruimte 18
4.2.2	Weerstandsvermogen 18
4.2.3	Belastingcapaciteit 19
4.2.4	Conclusie 20
5.	De toepassing van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet 21 – 24
5.1	Algemeen 21
5.2	De artikel-12 behandeling van de gemeente Loppersum 21
6.	De gemeenschappelijke regelingen 25 – 27
6.1	Algemeen 25
6.2	De werkvoorzieningschappen 26
7.	De grondexploitatie 28
8.	De gemeentelijke belastingen 30 – 31
8.1	Algemeen 30
8.2	De belastingen per gemeente 31
9.	Vaststellingsbesluit 32
10.	Bijlagen 33 – 37
	Bijlage 1: overzicht kerngegevens Groninger gemeenten 33
	Bijlage 2: gemeentelijke belastingtarieven voor 2010 34
	Bijlage 3: opbrengsten gemeentelijke belastingen voor 2010 35
	Bijlage 4a en 4b: de belastingdruk per gezin voor 2010 36 – 37
	Bijlage 5: gebruikte afkortingen 38

1. Inleiding.

Ingevolge artikel 167 van de Provinciewet, betreffende de verantwoordingsplicht van Gedeputeerde Staten, informeren wij u jaarlijks over het door ons op grond van de Gemeentewet uitgeoefende financiële toezicht op de Groninger gemeenten en gemeenschappelijke regelingen.

Dit rapport heeft betrekking op de begrotingen voor het jaar 2010 en de rekeningen over het jaar 2008.

Voorts informeren wij u over actuele ontwikkelingen op het gebied van de gemeentefinanciën.

Onderstaand geven wij hoofdstuksgewijs kort de behandelde onderwerpen aan.

Hoofdstuk 2 geeft de ontwikkelingen weer met betrekking tot de uitoefening van het financiële toezicht.

In **hoofdstuk 3** hebben wij aangegeven in hoeverre de Groninger gemeenten voldoen aan de in de Gemeentewet genoemde inzendtermijnen voor begrotingen en rekeningen.

Voorts wordt ingegaan op het voor de gemeenten voor het jaar 2010 geldende toezichtsregime.

Hoofdstuk 4 geeft een beeld van de financiële positie van de Groninger gemeenten. Aandachtspunten hierbij zijn de budgetruimte, het weerstandsvermogen en de belastingcapaciteit.

Hoofdstuk 5 is gewijd aan de toepassing van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet.

In **hoofdstuk 6** informeren wij u over het financiële toezicht zoals dat op de gemeenschappelijke regelingen - waaronder de werkvoorzieningschappen - wordt toegepast.

Hoofdstuk 7 besteedt aandacht aan de gemeentelijke grondexploitatie.

Hoofdstuk 8 geeft kort de ontwikkeling van de gemeentelijke belastingen in de Groninger gemeenten weer.

2. De ontwikkelingen in de gemeentefinanciën met betrekking tot de uitoefening van financieel toezicht.

In de verslagperiode hebben zich, ten opzichte van ons vorige jaarverslag, een aantal van belang zijnde ontwikkelingen voorgedaan.

2.1 Beleidsmatige aspecten

2.1.1. Algemeen

Het financiële toezicht dat de provincies uitvoeren op de gemeenten is een medebewindstaak. Het betreft de uitvoering van de wettelijk opgedragen taken, zoals omschreven in met name Titel IV van de Gemeentewet (artikelen 186 t/m 215) en in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Doel is het bevorderen van een gezond en evenwichtig financieel beleid en beheer bij gemeenten.

Daarmee wordt getracht te voorkomen dat gemeenten een beroep moeten doen, via artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet, op de collectieve middelen van de gemeenten.

De gemeente is zelf verantwoordelijk voor een gezond financieel beleid. Het centrale uitgangspunt daarbij is dat de toezichthouder de gemeente haar eigen verantwoordelijkheid laat, maar alert reageert op risico's die tot financiële ontsporingen kunnen leiden. In het algemeen tracht de financiële toezichthouder eraan bij te dragen dat een gemeente blijvend in staat is haar taak en rol op een adequate wijze te vervullen.

Overigens wijzen wij erop dat toezicht niet moet worden verward met controle. Daarvoor zijn andere instanties aangewezen, zoals accountants en rekenkamers.

2.1.2. Toezichtpilots in de provincies Noord-Brabant en Limburg

In onze vorige verslagen maakten wij melding van de toezichtpilots in de provincies Noord-Brabant en Limburg.

De provincie Noord-Brabant probeert een antwoord te vinden op de vraag wat er gebeurt wanneer het financiële toezicht beperkt blijft tot de horizontale keten. Het al dan niet aanwezig zijn van een materieel (meerjarig) begrotings-evenwicht wordt hierbij overigens wel gemonitord.

In de provincie Limburg wordt het financieel toezicht anders ingericht. Iedere gemeente wordt éénmaal in de vier jaar grondig doorgelicht door het financieel toezicht te koppelen aan een bestuurskrachtmonitor (verdiepingsonderzoek). In de tussenliggende jaren krijgen de gemeenten met financiële problemen extra aandacht.

De pilots betreffen de periode 2006-2010. In het voorjaar van 2010 worden de pilots geëvalueerd. Na de evaluatie zijn eventuele veranderingen c.q. moderiseringen met betrekking tot het financieel toezicht te verwachten.

Naast de twaalf provincies (als toezichthouders op de gemeenten) is ook het Ministerie van BZK (als toezichthouder op de provincies) nauw bij deze aanpak betrokken.

In volgende jaarverslagen zullen wij u over de uitkomsten van de evaluatie nader informeren.

2.1.3 Risicoprofielen voor gemeenten

In vorige verslagen hebben wij u geïnformeerd over onze werkwijze met betrekking tot gemeentelijke risicoprofielen en de daarop te baseren intensiteit van het door ons uitgeoefende financiële toezicht. Dit naar aanleiding van het in 2005 door Deloitte Management Support BV uitgevoerde onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het financieel toezicht op de gemeenten.

Inmiddels hebben wij -op basis van de begrotingen voor de jaren 2008 en 2009- per gemeente risicoanalyses gemaakt.

In de analyse beschouwen wij de volgende onderwerpen

- de (meerjarige) financiële positie;
- de eventuele beschikking over de algemene reserve om tot een sluitende begroting te komen;
- de uitkomsten van de rekeningen over de afgelopen drie jaren;
- de gemeentelijke reservepositie;
- het gemeentelijke weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit versus risico's);
- het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- de gemeentelijke grondexploitatie;
- de toepassing van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- de kwaliteit van de tussentijdse informatievoorziening.

Elk van de voornoemde onderwerpen wordt door ons gewaardeerd met de score zwak, redelijk of goed.

Op basis van de diverse scores komen wij tot een totaaloordeel (zwak, redelijk of goed) waarop de intensiteit van het financieel toezicht wordt gebaseerd.

Gemeenten met een score goed worden globaal gevolgd door middel van de - op grond van de gemeentewet en ons beleidskader- in te zenden stukken.

De gemeenten met een score redelijk worden intensiever gevolgd, waarbij tenminste jaarlijks éénmaal een ambtelijk overleg plaatsvindt waarin de uitkomsten van het begrotingsonderzoek (waaronder de risicoanalyse) worden besproken. De raden van de betreffende gemeenten worden, zo nodig schriftelijk, van de bevindingen van het begrotingsonderzoek op de hoogte gebracht.

De gemeenten met een score zwak worden zeer nadrukkelijk gevolgd. Naast het reguliere begrotingsonderzoek vinden meerdere ambtelijke overleggen plaats teneinde de financiële positie van de betreffende gemeente zo nauwlettend mogelijk te volgen.

De raad wordt van de uitkomsten van het begrotingsonderzoek op de hoogte gesteld en, indien daartoe aanleiding bestaat, wordt een bestuurlijk overleg geïnitieerd. Dit teneinde te bewerkstelligen dat de gemeente de nodige maatregelen neemt ter verbetering van de financiële positie.

In beginsel zal een financieel zwakke gemeente onder het preventieve begrotingstoezicht worden geplaatst.

Voor het jaar 2008 werd de financiële positie -op grond van de voornoemde risicoanalyse- van een vijftal gemeenten als goed aangemerkt.

Van 18 gemeenten werd de financiële positie als redelijk gekenmerkt, zodat een tweetal zwakke gemeenten resteerden.

De twee financieel zwakke gemeenten betreffen de gemeenten Loppersum en De Marne.

De gemeente Loppersum had voor 2008 een aanvraag ex artikel-12 van de Financiële verhoudingswet ingediend en viel derhalve van rechtswege onder het preventieve begrotingstoezicht.

Naast de gemeente Loppersum was ook de gemeente De Marne niet in staat een begroting met een materieel evenwicht te presenteren. Ook de door de gemeente gepresenteerde meerjarenraming vertoonde geen (reëel) materieel evenwicht. In beginsel zou ook deze gemeente aldus voor preventief begrotingstoezicht in aanmerking komen. Wij hebben met deze gemeente, op bestuurlijk niveau, evenwel éénduidige afspraken gemaakt, op grond waarvan mocht worden verwacht dat de komende jaren weer een (reëel) materieel begrotingsevenwicht gerealiseerd zal kunnen worden. Op grond van de gemaakte afspraken hebben wij de gemeente voor het jaar 2008 alsnog onder het repressieve begrotingstoezicht geplaatst.

Voor het jaar 2009 is het bovenstaande beeld nagenoeg onveranderd. Er is sprake van een acht-tal gemeenten met een score goed. De financiële positie van 16 gemeenten is als redelijk aangemerkt. De financiële positie van de gemeente Loppersum is evenals vorig jaar als zwak gekwalificeerd.

Voor aanvang van ons gedetailleerde begrotingsonderzoek 2010 in de zogenaamde 2^e fase¹ zullen wij wederom per gemeente het risicoprofiel bepalen c.q. actualiseren en alsdan daarop de intensiteit van dit onderzoek aanpassen.

Gelet op de, als gevolg van de economische crisis, neerwaarts bijgestelde algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds en de (omvang van de) aangekondigde heroverwegingen van de rijksuitgaven en de doorwerking daarvan op de financiële huishoudens van de gemeenten, mag worden verwacht dat de financiële positie van gemeenten onder aanzienlijke druk zal komen te staan. (zie ook onder 2.2.1.) In dat kader is het niet denkbeeldig dat er een neerwaartse verschuiving in de scores zal plaatsvinden.

In komende verslagen zullen wij u op de hoogte houden van de ontwikkelingen van de gemeentelijke risicoprofielen.

2.1.4 Bevolkingskrimp

In ons vorig verslag hebben wij u geïnformeerd over de bevolkingskrimp zoals die zich in onze provincie voordoet in voornamelijk Noordoost-Groningen/Eemsdelta, Oost-Groningen en de gemeente De Marne.

In de regio Noordoost-Groningen, de gemeenten Delfzijl, Eemmond, Appingedam en Loppersum, zal het aantal inwoners volgens prognoses in de periode 2008-2040 gaan dalen van 66.689 naar 50.993 inwoners. Dit is een daling van 25%. In Delfzijl wordt zelfs een daling van 50% verwacht.

¹ Het begrotingsonderzoek wordt uitgevoerd in twee fasen. Het 1^e fase onderzoek betreft een onderzoek op hoofdlijnen, op grond waarvan het toezichtsregime voor het komende jaar wordt bepaald. Het 2^e fase onderzoek betreft een meer gedetailleerd begrotingsonderzoek ter verificatie van de besluitvorming in de 1^e fase, het volgen van het gemeentelijke financiële beleid alsmede ter voorbereiding op een volgend begrotingsonderzoek.

Het aantal huishoudens zal in de periode tot 2040 dalen met 17% oftewel met 5.000.

In Oost-Groningen, de gemeenten Bellingwedde, Menterwolde, Pekela, Oldambt, Stadskanaal en Veendam zal de bevolking gaan dalen van 153.063 in 2008 naar 132.684 inwoners in 2040. Dit komt neer op een daling van 13%. De daling manifesteert zich in meer of mindere mate in alle gemeenten in deze regio. Het aantal huishoudens zal tot 2040 dalen met 4.000, oftewel met 6%.

Ook in de gemeente De Marne wordt een forse krimp van de bevolking voorzien, van 10.696 in 2008 naar 7.950 in 2040. Een daling van 25%. Het aantal huishoudens zal met 11% dalen van 4.674 in 2008 naar 4.200 in 2040.

Inmiddels zijn met betrekking tot het onderwerp krimp een aantal rapportages verschenen die beogen de gevolgen hiervan nader in beeld te brengen en maatregelen ter bestrijding van de (negatieve) effecten daarvan aan te dragen.

Wij noemen in dit kader het Advies van het Topteam Krimp en het Interbestuurlijk Actieplan Bevolkingsdaling.

Advies Topteam Krimp

Begin 2009 is het Topteam Krimp gestart met een onderzoek voor de Regio Parkstad Limburg. In de zomer van 2009 is afgesproken om de opdracht van het Topteam te verbreden naar de krimpregio's in Groningen en Zeeland. Op 3 november 2009 heeft het Topteam Krimp de rapportage voor Groningen gepresenteerd.

De hoofdconclusie van het Topteam is dat de krimpsituatie in de regio's Noordoost- en Oost-Groningen urgent en bijzonder is. De situatie in deze krimpregio's vereist een urgente en bijzondere aanpak, door gemeenten, de regio's, de provincie en het Rijk. Het Topteam adviseert de provincie Groningen een Provinciaal Actieplan Krimp op te stellen.

Op basis van dit actieplan dient de provincie een stevige regierol te vervullen, door invulling te geven aan:

- het verder bevorderen dat gemeenten anticiperen op krimp en de intergemeentelijke samenwerking organiseren;
- het aanbrengen van samenhang tussen de verschillende beleidsvelden
- formele sturing
- het initiëren en voeren van het debat over de consequenties van bevolkings- en huishoudensdaling.

Interbestuurlijk Actieplan Bevolkingsdaling

Na de vaststelling in de Ministerraad (13 november 2009) is het Interbestuurlijk Actieplan Krimp aangeboden aan de Tweede Kamer. Met dit interbestuurlijk actieplan geven VNG, IPO en het Rijk richting aan een gezamenlijke beleidsaanpak bevolkingsdaling. Naast een gezamenlijke analyse van de problematiek worden concrete acties aangekondigd, zowel op de korte als op de langere termijn. De omslag naar krimp doet zich niet in heel Nederland voor maar concentreert zich in bepaalde regio's. In de periode tot 2025 is vooral in de regio's Parkstad Limburg, Noordoost-Groningen (Eemsdelta en Oost-

Groningen) en Zeeuws Vlaanderen sprake van bevolkingsdaling. De focus van het Interbestuurlijk Actieplan zal dan ook komen te liggen op deze gebieden.

Mede op basis van de voornoemde plannen zal op korte termijn een provinciaal actieplan krimp worden gepresenteerd. Dit plan zal in samenspraak met de drie krimpgebieden in onze provincie worden gerealiseerd. Het plan voorziet in een beleidskader, waarbij de nadruk ligt op te nemen acties om de leefbaarheid in deze regio's zoveel als mogelijk in stand te houden.

Het moge duidelijk zijn dat met de bestrijding van de negatieve effecten van krimp aanzienlijke bedragen zullen zijn gemoeid.

Uit provinciale begroeringen (afd. RP juni 2009) blijkt dat voor de periode 2010 tot 2020 gerekend moet worden met circa € 863 miljoen. De overheidsbijdragen in deze opgave worden geraamd op € 570 tot € 660 miljoen.

Inmiddels zijn door het rijk (de eerste) middelen beschikbaar gesteld voor de bestrijding van de gevolgen van krimp.

Het kabinet heeft € 31 miljoen uitgetrokken ten behoeve van maatregelen en experimenten op het gebied van wonen in de krimpregio's in Nederland.

Voor de (extra) kosten die krimpgemeenten moeten maken, heeft de staatssecretaris van BZK een tijdelijke maatstaf krimp aangekondigd. Door middel van deze maatstaf zal initieel circa € 16,8 miljoen binnen het gemeentefonds worden herverdeeld ten gunste van krimpgemeenten. In de meicirculaire gemeentefonds 2010 zal de wijze van verdeling bekend worden gemaakt, die alsdan per 2011 van kracht zal worden.

Vanuit het financieel toezicht zal met name gefocust worden op de financiële gevolgen van de krimp voor de gemeenten. Hierbij zijn als aandachtspunten te noemen:

- de meerjarige ontwikkelingen van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds;
- de meerjarige ontwikkelingen van de belastingopbrengsten, waaronder de onroerende zaakbelastingen;
- de gemeentelijke grondexploitaties.

Wij zullen met betrekking tot het vorenstaande nagaan in hoeverre de betreffende gemeenten een financiële vertaling hebben gemaakt van de gevolgen van de bevolkingsdaling:

- Zijn de ramingsgrondslagen voor de meerjarenraming aangepast op een dalend inwoneraantal?
- Zijn inschattingen gemaakt voor de gevolgen van dalende inkomsten uit het Gemeentefonds, de belastingen en de specifieke uitkeringen?
- Zijn de uitgaven daarop bijgesteld?
- Worden financiële problemen naar de toekomst verschoven door reserves in te zetten voor dekking van structurele uitgaven?

In het kader van het vorenstaande delen wij u mede dat wij, gezamenlijk met de provincies Limburg en Zeeland een verdiepingsonderzoek zullen (laten) uitvoeren naar de gevolgen van krimp voor de gemeentefinanciën. De cumulatieve effecten van structurele bevolkingsdaling en de middelen die gemeenten inzetten om die effecten te pareren, dienen beter in beeld te komen, om de discussie over de financiering van de krimp-opgave onderbouwd te kunnen

voeren. Daarvoor is een gedegen, meerjarige analyse nodig van gemeenten die al langer met krimp te maken hebben

In komende verslagen zullen wij u nader informeren omtrent de ontwikkelingen van de gevolgen van de bevolkingskrimp en de financiële effecten daarvan voor de betreffende gemeenten.

2.1.5 Gemeentelijke herindeling Reiderland, Scheemda en Winschoten

In onze vorige verslagen hebben wij u uitgebreid geïnformeerd over de voorgenomen gemeentelijke herindeling van de gemeenten Reiderland, Scheemda en Winschoten per 1 januari 2010.

Op 1 januari jl. was de herindeling een feit en ontstond de nieuwe gemeente Oldambt, gevestigd in Winschoten.

De gemeente Oldambt werd voor begrotingsjaar 2010 door ons college onder het preventieve begrotingstoezicht geplaatst. Dit is bij heringedeelde gemeenten overigens gebruikelijk, immers de raad van de nieuwe gemeente is na 1 januari 2010 geïnstalleerd en de begroting 2010 wordt daarom in de loop van 2010 door de raad vastgesteld (vaststelling van de begroting 2010 door de raad van Oldambt is voorzien op 24 maart 2010). Hierdoor kon de gemeente Oldambt niet voldoen aan de in artikel 191, lid 2, van de gemeentewet gestelde termijn (de begroting dient voor 15 november van het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar naar Gedeputeerde Staten te worden gezonden).

De consequentie van preventief toezicht voor de gemeente Oldambt is dat de begrotingen en de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen de goedkeuring van ons college behoeven.

2.2 Financiële aspecten

2.2.1 Economische situatie

De huidige economische crisis heeft een aanzienlijke impact op de financiële positie van de gemeenten, nu maar ook zeker in de komende jaren.

Voor de korte termijn (tot en met 2011) zijn in april 2009 in een Aanvullend Beleidsakkoord tussen Rijk en gemeenten afspraken gemaakt over de ontwikkelingen van het gemeentefonds. In de jaren 2009-2011 wordt de normerings-systematiek (de systematiek van samen de trap op en samen de trap af) buiten werking gesteld. In plaats daarvan is er voor die jaren een vooraf vastgestelde nominale ontwikkeling en reële ontwikkeling van het gemeentefonds overeengekomen.

De behoedzaamheidsreserve is daarmee ook tijdelijk komen te vervallen, er is immers geen sprake meer van een nacalculatie. Met deze afspraak weten de gemeenten waar zij tot en met 2011 op kunnen rekenen.

Voor de jaren na 2011 is de situatie onzeker. Teneinde de overheidsfinanciën weer in het gareel te krijgen zal -op basis van huidige inzichten- een ombuigingsoperatie van (maximaal) € 35 miljard nodig zijn. Dit is circa 20% van de rijksbegroting wat voor het gemeentefonds -op basis van de bestaande normeringsafspraken- een uitname zou betekenen van rond € 3 miljard.

Overigens moet worden opgemerkt dat het bedrag van de rijksbezuinigingen en daarmee de korting op het gemeentefonds nog niet vaststaat. Tevens zal nog een tijdpad moeten worden afgesproken waarin de bezuinigingen zullen worden gerealiseerd.

Naar verwachting zal uiterlijk in de september-circulaire gemeentefonds 2010 meer duidelijkheid terzake worden verstrekt.

Ter indicatie van het vorenstaande hebben wij een beeld geschetst van de (maximale) financiële gevolgen hiervan voor de Groninger gemeenten:

Bedragen x € 1 mln.

Gemeente	(maximale) korting GF	begrotings-omvang 2010	% van de begrotingsomvang
Appingedam	€ 2,6	€ 33,9	7,7
Bedum	€ 1,7	€ 19,6	8,6
Bellingwedde	€ 1,9	€ 23,9	8,0
De Marne	€ 2,3	€ 28,1	8,2
Delfzijl	€ 5,4	€ 77,0	7,0
Eemsum	€ 3,4	€ 47,7	7,1
Groningen	€ 49,0	€ 765,9	6,4
Grootegast	€ 2,0	€ 22,0	9,1
Haren	€ 3,1	€ 33,8	9,1
Hoogezand-S	€ 6,9	€ 130,1	5,3
Leek	€ 3,3	€ 58,4	5,7
Loppersum	€ 2,0	€ 26,2	7,6
Marum	€ 1,7	€ 20,6	8,3
Menterwolde	€ 2,1	€ 29,4	7,1
Oldambt	€ 8,8	€ 122,1	7,2
Pekela	€ 2,5	€ 35,1	7,1
Slochteren	€ 2,6	€ 32,9	7,9
Stadskanaal	€ 6,6	€ 93,1	7,1
Ten Boer	€ 1,2	€ 13,2	9,1
Veendam	€ 5,5	€ 96,0	5,7
Vlagtwedde	€ 3,1	€ 52,4	5,9
Winsum	€ 2,4	€ 27,6	8,7
Zuidhorn	€ 2,9	€ 31,8	9,1

Gelet op de omvang van de bovenstaande bedragen en de mogelijke impact daarvan op de financiële huishouding van de gemeenten hebben wij, in de begrotingsbrieven aan de gemeenten inzake het begrotingstoezicht voor het jaar 2010 nadrukkelijk geadviseerd om zich op zo kort mogelijke termijn nader te beraden op de aangekondigde bezuinigingen.

In het 2^e fase-onderzoek naar de gemeentebegrotingen zullen wij dit aspect nadrukkelijk betrekken.

2.2.2 Noodregeling DSB Bank N.V. te Wognum

Op 12 oktober 2009 werd de noodregeling van toepassing verklaard op de DSB Bank N.V. te Wognum (DSB). In verband hiermee werd door het ministe-

rie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de provinciale toezichthouders verzocht, ten behoeve van relevante (beleids)informatie voor het ministerie, gegevens van de uitstaande uitzettingen bij DSB door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in onze provincie aan te leveren. Na een inventarisatie werd geconstateerd dat in onze provincie door genoemde overheden geen gelden waren uitgezet bij de DSB.

2.2.3 Verkoop aandelen Essent

In ons vorige verslag hebben wij u geïnformeerd over de verkoop van de aandelen Essent aan het Duitse energiebedrijf RWE.

De verkoop betreft enkel de aandelen van het productie- en leveringsbedrijf. De aandelen in het netwerkbedrijf van Essent, Enexis, en het milieubedrijf Essent milieu zijn hierin niet betrokken.

Inmiddels is deze verkoop per 30 september 2009 geëffectueerd.

De gevolgen hiervan voor de gemeenten kunnen als volgt worden samengevat:

1. Gemeenten ontvangen een bedrag aan winst uit de verkooptransactie;
2. Op de transactie is dividendbelasting ingehouden, gemeenten kunnen dit bedrag bij de belastingdienst terugvorderen;
3. Gemeenten worden mede eigenaar van de aandelen in Enexis Holding NV, Essent Milieu Holding BV (Attero) en Publiek Belang Electriciteitsproductie BV (centrale Borsele);
4. Essent heeft een bruglening verstrekt aan Enexis, die overgedragen is aan de aandeelhouders. De lening zal in 10 jaar in 4 gelijke termijnen volledig worden afgelost;
5. Er is een Escrow overeenkomst afgesloten tussen RWE en Essent, inhoudende de creatie van een risico-post van € 800 miljoen. Deze post kan worden aangesproken bij bepaalde tegenvallers. Het uiteindelijk niet gebruikte deel komt ten gunste van de oud aandeelhouders van Essent

Met betrekking tot het vorenstaande kan het volgende overzicht per gemeente worden geschetst:

(bedragen x € 1.000)

Gemeente	Uitkering	terug te vorderen dividendbelasting	aandeel bruglening
Appingedam	€ 7.681	€ 203	€ 2.136
Bedum	€ 4.609	€ 122	€ 1.282
Bellingwedde	€ 1.536	€ 41	€ 427
De Marne	€ 6.145	€ 163	€ 1.709
Delfzijl	€ 15.362	€ 407	€ 4.273
Eemsmond	€ 13.826	€ 366	€ 3.845
Groningen	€ 76.809	€ 2.034	€ 21.362
Grootevast	€ 3.072	€ 81	€ 855
Leek	€ 1.536	€ 41	€ 427
Loppersum	€ 6.145	€ 163	€ 1.709
Marum	€ 1.536	€ 41	€ 427
Menterwolde	€ 4.609	€ 122	€ 1.282
Pekela	€ 4.609	€ 122	€ 1.282
Reiderland	€ 6.145	€ 163	€ 1.709
Scheemda	€ 6.145	€ 163	€ 1.709
Slochteren	€ 1.536	€ 41	€ 427
Stadskanaal	€ 24.579	€ 651	€ 6.836
Ten Boer	€ 1.536	€ 41	€ 427
Veendam	€ 23.043	€ 610	€ 6.409
Vlagtwedde	€ 7.681	€ 203	€ 2.136
Winschoten	€ 24.579	€ 651	€ 6.836
Winsum	€ 6.145	€ 163	€ 1.709
Zuidhorn	€ 1.536	€ 41	€ 427

De gemeenten Haren en Hoogezand-Sappemeer hadden geen aandelen Essent.

Door de verkoop van de aandelen zullen de gemeenten -uiteraard- geen dividend meer ontvangen. Voor gemeenten waren dit de laatste jaren, gezien de relatief positieve bedrijfsresultaten van Essent, aanzienlijke bedragen. De bovengenoemde bedragen zullen dan ook, gelet op de huidige -lage- rentestand, voor een substantieel deel moeten worden aangewend om de vervallen (structurele) dividendopbrengst te compenseren.

3. De begrotingen 2010 en de jaarrekeningen 2008.

3.1 De inzendtermijnen

Op grond van de Gemeentewet dienen gemeenten hun begrotingen voor 15 november voorafgaande aan het jaar waarvoor deze gelden aan ons college te zenden.

De jaarrekeningen dienen vòòr 15 juli van het jaar volgende op het rekeningjaar aan ons ter kennisneming te worden ingezonden. (n.b. t/m de jaarrekening 2003 gold als uiterste inzendtermijn 15 september)

Het onderstaand overzicht geeft aan in hoeverre de gemeenten er de afgelopen jaren in zijn geslaagd deze termijnen te realiseren.

Begrotingen			Rekeningen		
Jaar	voor 15 nov.	na 15 nov.	Jaar	voor 15 sept.	na 15 sept.
2000	24	1	1998	24	1
2001	24	1	1999	24	1
2002	24	1	2000	25	0
2003	25	0	2001	25	0
2004	25	0	2002	25	0
2005	25	0	2003	25	0
				voor 15 juli	na 15 juli
2006	25	0	2004	25	0
2007	25	0	2005	25	0
2008	25	0	2006	25	0
2009	24	1	2007	25	0
2010	22	1	2008	25	0

Met betrekking tot de inzending van de begrotingen voor het jaar 2010 merken wij het volgende op.

Als gevolg van de eerdergenoemde gemeentelijke herindeling is het aantal gemeenten gedaald van 25 naar 23. De per 1-1-2010 nieuw gevormde gemeente Oldambt kon (uiteraard) nog geen begroting voor het jaar 2010 overleggen.

Naar verwachting zal de raad van deze gemeente de begroting voor het jaar 2010 op 24 maart 2010 vaststellen.

3.2 Repressief/preventief begrotingstoezicht 2010

Sinds 1994 is repressief begrotingstoezicht de regel en preventief toezicht de uitzondering.

Zolang de begrotingspositie van een gemeente in evenwicht is en wordt voldaan aan de termijnen voor inzending van begroting en jaarrekening is het begrotingstoezicht terughoudend (repressief). In dat geval volstaan wij ermee de gemeente op afstand te volgen via begroting, rekening en de overige ter kennisneming ingezonden financiële bescheiden en het voeren van overleg op ambtelijk niveau. Zoals eerder aangegeven is de mate van toezicht mede afhankelijk van het gemeentelijke risicoprofiel.

Artikel 203 van de Gemeentewet geeft de criteria op grond waarvan wij (kunnen) besluiten tot het instellen van preventief toezicht. Deze criteria zijn:

imperatief: geen evenwicht in de begroting en de meerjarenramingen

facultatief: inzending rekening op of na 15 juli (zie onder 4.1)
inzending begroting op of na 15 november (zie onder 4.1)
tekort op de rekening (zie onder 4.3)

De instelling van preventief begrotingstoezicht impliceert dat de begroting van de onder preventief toezicht gestelde gemeente onze goedkeuring behoeft. Dit geldt eveneens voor de wijzigingen van de begroting.

De goedkeuring zal eerst kunnen worden verkregen nadat de gemeente de nodige maatregelen heeft genomen om (weer) met een materieel sluitend perspectief te kunnen werken.

Op basis van ons onderzoek naar de gemeentelijke begrotingen en rekeningen hebben wij 20 van de 23 Groninger gemeenten voor het jaar 2010 onder het repressieve begrotingstoezicht kunnen plaatsen.

De 3 gemeenten die onder het preventieve begrotingstoezicht zijn geplaatst zijn: Oldambt, Loppersum en De Marne.

De instelling van preventief begrotingstoezicht betekent dat de begrotingen alsmede de begrotingswijzigingen van deze gemeenten onze goedkeuring behoeven.

De gemeente Oldambt is onder het preventieve begrotingstoezicht geplaatst omdat deze gemeente, gelet op de ontstaansdatum, niet tijdig een begroting voor het jaar 2010 kon overleggen. Hierover hebben wij u onder 2.1.5 geïnformeerd.

De gemeente Loppersum is, op grond van de artikel-12 status, onder het preventieve begrotingstoezicht geplaatst. (zie ook onder 5.2)

De gemeente De Marne is onder het preventieve begrotingstoezicht geplaatst omdat de gemeente geen materieel sluitende begroting voor het jaar 2010 kon overleggen en, blijkens de meerjarenraming, dit ook de komende jaren, op basis van het huidige beleid, niet zal kunnen worden gerealiseerd.

Inmiddels heeft de gemeente, bij raadsbesluit van 16 februari 2010, een "Herstelplan begroting 2010-2013" vastgesteld.

Op basis van dit plan wordt de komende jaren tot een bedrag van € 1.483.000 omgebogen, waardoor -op basis van bestaand beleid- per 2012 (weer) met een materieel begrotingsevenwicht zal kunnen worden gewerkt.

Op basis van dit perspectief hebben wij de begroting voor het jaar 2010 van de gemeente De Marne, bij besluit van 1 maart 2010, goedgekeurd.

In onderstaand staatje hebben wij de ontwikkeling van het begrotingstoezicht over de afgelopen jaren weergegeven.

Begrotingsjaar	Preventief begrotings-toezicht	Repressief begrotings-toezicht
2000	4	21
2001	1	24
2002	1	24
2003	1	24
2004	0	25
2005	0	25
2006	0	25
2007	1	24
2008	1	24
2009	5	20
2010	3	20

3.3 De rekeninguitkomsten

De rekeningsaldi over de afgelopen jaren geven het volgende beeld:

Aantal woonr.		jaar	< 3000	3.000 - 6.500	6.501 - 10.000	10.001 - 17.000	> 17.001
1998	batig 22 nadelig 3		1	11 2	5 1	4	1
1999	batig 22 nadelig 3		1	12 1	5 1	3 1	1
2000	batig 23 nadelig 2		1	13	5 1	3 1	1
2001	batig 24 nadelig 1		1	12 1	6	4	1
2002	batig 24 nadelig 1		1	12 1	6	4	1
2003	batig 22 nadelig 3		1	10 3	6	4	1
2004	batig 15 nadelig 10		1	9 4	3 3	1 3	1
2005	batig 16 nadelig 9		1	8 5	4 2	2 2	1
2006	batig 22 nadelig 3		1	13	5 1	2 2	1
2007	batig 23 nadelig 2		1	13	5 1	4	1
2008	batig 23 nadelig 2		1	13	4 2	4	1

De (incidentele) tekorten zijn ten laste van de beschikbare reserves gebracht.
De tekorten variëren van € 47 tot € 52 per woonruimte.
De gerealiseerde overschotten variëren van € 8 tot € 403 per woonruimte.

Met ingang van de rekening over het jaar 2004 dient de accountant, naast een oordeel inzake het getrouwe beeld betreffende de baten en lasten en de activa en passiva per 31 december, eveneens een oordeel te geven inzake de rechtmatige totstandkoming van lasten, baten en balansmutaties. Met betrekking tot de rechtmatigheidsverklaringen over de jaren 2006 tot en met 2008 kan het volgende overzicht worden gegeven:

	2008		2007		2006	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
goedkeurend	22	88	15	60	11	44
beperking	3	12	4	16	2	8
afkeurend	0	0	1	4	2	8
oordeelsonthouding	0	0	5	20	10	40
totaal	25	100	25	100	25	100

Zoals blijkt uit het bovenstaande overzicht is er voor wat betreft de rechtmatigheidsverklaringen over de afgelopen jaren sprake van een significante verbetering.

4. De financiële positie van de Groninger gemeenten

4.1 Algemeen

Het landelijke beeld van het voor gemeenten geldende toezichtregime 2010, met vermelding van de reden, blijkt uit onderstaande tabel. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het aantal gemeenten met een niet-sluitende begroting, ten opzichte van 2009, wat toeneemt.

jaar	aantal gemeenten	preventief termijn	preventief financieel	preventief arhi	repressief
2002	495	27 (6%)	11 (2%)	46 (11%)	411 (81%)
2003	489	18 (4%)	15 (3%)	38 (8 %)	418 (85%)
2004	483	21 (4%)	24 (5%)	43 (9 %)	396 (82%)
2005	467	9 (2%)	30 (6%)	43 (9 %)	385 (83%)
2006	458	12 (2½%)	23 (5%)	21 (4½%)	402 (88%)
2007	443	1 (0%)	19 (4%)	17 (4 %)	406 (92%)
2008	443	1 (0%)	14 (3%)	15 (3 %)	413 (93%)
2009	441	2 (0,4%)	10 (2,3%)	41 (9,3%)	388 (88%)
2010	431	4 (0,9%)	15 (3,5%)	35 (8,1%)	377 (87,5%)

Zoals al gememoreerd zijn voor het begrotingsjaar 2010 van de 23 Groninger gemeenten 20 onder het repressieve toezicht, twee gemeenten (De Marne en Loppersum) onder het preventieve toezicht (wegens financiële redenen) en de gemeente Oldambt wegens termijnoverschrijding onder het preventieve toezicht geplaatst.

4.2 Financiële positie van de Groninger gemeenten

Om een beeld te geven van de financiële positie van de Groninger gemeenten hebben wij de volgende onderwerpen onder de loep genomen.

- **Budgetruimte:** hier wordt onder verstaan het op de begroting van baten en lasten geraamde overschot aan middelen, dat vrij besteed kan worden (w.o. de post onvoorzien).
- **Weerstandvermogen:** hieronder wordt verstaan de mate waarin financiële tegenvallers opgevangen kunnen worden. Dit vermogen geeft de robuustheid van de begroting weer en wordt bepaald door de risico's in verband te brengen met de weerstandscapaciteit.
- **Belastingcapaciteit:** hieronder wordt verstaan het verschil tussen het totaalbedrag van de geheven onroerendezaakbelasting (ozb), rioolrechten en reinigingsheffingen en het totaal van die belastingheffingen volgens de artikel 12-norm (de norm die geldt voor gemeenten die een beroep doen op aanvullende steun uit gemeentefonds).

Voor het verkrijgen van inzicht in de positie van de Groninger gemeenten hebben wij een aantal kerngegevens van alle gemeenten in een overzicht samengebracht en als bijlage 1 aan dit verslag toegevoegd.

Ten behoeve van de navolgende tabellen is in onderstaand overzicht de verdeling van de Groninger gemeenten weergegeven op basis van het aantal woonruimten.

groottegroep (aantal woonruimten)	Gemeenten	
< 6.500	Appingedam Bedum Bellingwedde De Marne Grootegast Marum	Menterwolde Pekela Ten Boer Loppersum Winsum
6.501 - 10.000	Eemsmond Haren Leek	Slochteren Vlagtwedde Zuidhorn
10.001 - 20.000	Delfzijl Hoogezand- Sappemeer	Oldambt Stadskanaal Veendam
> 20.000	Groningen	

4.2.1 Budgetruimte

In onderstaande tabel is de gemiddelde budgetruimte per groottegroep aangegeven evenals de extremen voor de jaren 2009 en 2010, uitgedrukt in een bedrag per woonruimte.

Groottegroep (aantal woonruimten)	aantal gemeenten	gemiddelde budgetruimte		laagste en hoogste budgetruimte in 2009	laagste en hoogste budgetruimte in 2010
		2009	2010		
< 6.500	11	€ 16	€ 12	€ 5 / € 64	€ 5 / € 42
6.501 - 10.000	6	€ 7	€ 5	€ 1 / € 13	€ 1 / € 9
10.001 - 20.000	5	€ 5	€ 5	€ 4 / € 8	€ 4 / € 11
> 20.000	1	€ 5	€ 3	n.v.t.	n.v.t.

In onze vorige verslagen constateerden we telkens een lichte verbetering van de budgetruimte. Naar aanleiding van de beoordeling van de begrotingen 2010 kan geconstateerd worden dat in 18 gemeenten de gemiddelde budgetruimte afneemt en in 5 gemeenten stabiliseert .

4.2.2 Weerstandsvermogen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verstaat onder het begrip weerstandsvermogen de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's.

Bij het begrip weerstandscapaciteit kan men een incidenteel en structureel deel onderscheiden.

Incidenteel: Het vermogen om calamiteiten en andere éénmalige tegenvallers op te vangen zonder dat deze invloed heeft op de voortzetting van de taken op het geldende niveau (art. 11 BBV). Hierbij moet men denken aan de algemene reserve, de bestemmingsreserves die eigenlijk een algemeen karakter hebben, stille reserves en onvoorzien (incidenteel).

Structureel: De middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te kunnen vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de bestaande taken. In dit geval gaat het om de mogelijkheden om (extra) belastinginkomsten te genereren, de post voor onvoorziene uitgaven (structureel) en eventuele overige daartoe te bestempelen middelen.

Het totaal van de weerstandscapaciteit moet afgezet worden tegen de bij de gemeente aanwezige risico's die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Geconstateerd is dat alle Groninger gemeenten in hun begrotingen en jaarrekeningen een paragraaf weerstandsvermogen opnemen.

Uit deze paragrafen blijkt dat nagenoeg alle gemeenten een becijfering hebben gemaakt van de minimaal noodzakelijke weerstandscapaciteit.

Wij dringen er bij gemeenten op aan om voortdurend aandacht te besteden aan de risico's en deze regelmatig te actualiseren. De Groninger gemeenten zijn zich over het algemeen bewust van het belang van een goed risicomanagement hetgeen blijkt uit de betreffende paragrafen.

4.2.3 Belastingcapaciteit.

De berekening van de belastingcapaciteit is gebaseerd op de totale opbrengst van de onroerendezaakbelastingen, de rioolrechten en de reinigingsheffingen in relatie tot het niveau dat de beheerders van het gemeentefonds jaarlijks als minimumniveau voor belastingheffing door artikel 12-gemeenten publiceren, het zogeheten "redelijk peil".

Een gemeente wordt voor het jaar 2010 tot artikel 12 van de Financiële verhoudingswet toegelaten onder de volgende voorwaarden:

- het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde bedraagt minimaal 0,1164% (2009 0,1138%);
- bij de riolering en reiniging is sprake van 100% kostendekkendheid, waarbij met betrekking tot het rioolrecht een minimumtarief van € 167 per aansluiting geldt (2009 € 157).

Een eventuele onderdekking bij de reiniging en/of riolering moet worden gecompenseerd door een daarmee overeenkomende verhoging van het (gemiddelde) percentage WOZ-waarde.

In bijlage 3 hebben wij de opbrengsten van de gemeentelijke belastingen voor 2010 uiteengezet, met daarin opgenomen de over- danwel onderschrijding ten opzichte van de artikel-12 norm.

4.2.4 Conclusie

Over het algemeen kan de financiële positie van de Groninger gemeenten nog als redelijk tot goed worden gekwalificeerd.

Hierbij merken wij uitdrukkelijk op dat deze conclusie is gebaseerd op de primitieve begrotingen tot en met het jaar 2010. Verwacht mag worden dat de effecten van de economische crisis in de komende begrotingen (vanaf 2011) meer manifest zullen worden. De voorgenomen bezuinigingen van het Rijk (€ 35 miljard) zullen zeker van invloed zijn op de financiën van gemeenten. Wij zullen de ontwikkelingen nauwlettend blijven volgen.

5. De toepassing van artikel 12 Financiële verhoudingswet

5.1 Algemeen

De Financiële-verhoudingswet (Fvw) regelt de verdeling van uitkeringen aan gemeenten uit het gemeentefonds. Artikel 12 van de Fvw maakt het - bij wijze van hardheidsclausule - mogelijk voor een gemeente een aanvullende uitkering aan te vragen. Een gemeente kan namelijk op enig moment, al dan niet als gevolg van eigen handelen, in zodanige financiële problemen geraken dat eigen kracht niet meer toereikend is om deze op te lossen.

Het ministerie van BZK heeft in dit verband een inspectietaak en adviseert in dit verband de beheerders van het gemeentefonds (de staatssecretaris van BZK en de minister van Financiën) over aanvragen van gemeenten om een aanvullende uitkering uit het gemeentefonds op basis van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet.

De Handleiding Artikel 12 Fvw vormt het uitgangspunt voor de behandeling en is tevens leidraad voor alle betrokkenen bij de eventuele toekenning van een aanvullende uitkering.

In het verleden moesten veel gemeenten gebruikmaken van de artikel 12-steun. In het begrotingsjaar 2010 zijn er nog slechts drie "artikel 12-gemeenten", te weten de gemeenten Boskoop, Boarnsterhim en Loppersum. Formeel gezien is ook Lelystad een artikel 12-gemeente omdat de ICL-gelden, die door het Rijk in het verleden aan het gemeentefonds zijn toegevoegd, via artikel-12 aan Lelystad worden uitgekeerd. Sinds 1998 krijgt Lelystad daarnaast geen normale artikel 12-uitkering en staat de gemeente dan ook niet meer onder curatele van het Rijk.

In het hiernavolgende overzicht is het aantal "artikel 12-gemeenten" in Nederland en in de provincie Groningen gedurende de afgelopen tien jaar weergegeven.

Jaar	artikel 12-gemeenten	artikel 12-gemeenten in de provincie Groningen
2001	5	1 (Winschoten)
2002	5	1 (Winschoten)
2003	3	1 (Winschoten)
2004	5	0
2005	5	0
2006	5	0
2007	2	0
2008	3	1 (Loppersum)
2009	3	1 (Loppersum)
2010	3	1 (Loppersum)

5.2 De artikel 12 behandeling van de gemeente Loppersum

In onze vorige verslagen zijn wij uitgebreid ingegaan op de ontstane artikel 12-situatie in de gemeente Loppersum met ingang van begrotingsjaar 2008.

In januari 2008 is de artikel 12-procedure gemeente Loppersum van start gegaan. Hiertoe wordt maandelijks een overleg gevoerd tussen gemeente (ambtelijk + bestuurlijk vertegenwoordigd), provincie (ambtelijk financieel toezichthouder) en rijk (BZK rayoninspecteur artikel 12).

Deze overleggen hebben ook in 2009 weer regelmatig plaatsgevonden en de raad is hierover door het college van burgemeester en wethouders regelmatig geïnformeerd.

De besluiten met financiële consequenties die door het college waren genomen zijn in het tripartiete overleg besproken en vervolgens aan de raad voorgelegd. De daaruit voortvloeiende begrotingswijzigingen 2009 (nrs. 1 t/m 28) werden ter goedkeuring aan ons college gezonden. Besloten is aan genoemde begrotingswijzigingen onze goedkeuring te verlenen.

Uit de beschikking van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 11 mei 2009 blijkt dat over begrotingsjaar 2008 aan de gemeente Loppersum een aanvullende uitkering is verstrekt van € 1.116.308. Hieraan is het bijzondere voorschrift verbonden tot het opstellen van een saneringsbegroting 2010-2014, waarvan uiterlijk het jaar 2014 reëel (dus zonder aanvullende steun) sluitend is.

Als gevolg van de uitkomsten van de meicirculaire 2009 resteert in 2014 thans nog een tekort. In de meicirculaire 2009 zijn namelijk de afspraken verwerkt die het rijk, de gemeenten, de provincies en de waterschappen op 1 april 2009 hebben gemaakt in een bestuurlijk overleg financiële verhoudingen.

Voor de beoordeling of de gemeente aan het bijzondere voorschrift 2008 heeft voldaan, stelt de inspecteur in zijn rapport 2009 voor de financiële gevolgen van de meicirculaire (voorlopig) buiten haken te plaatsen. Zonder de nadelige effecten van deze circulaire is naar de mening van de inspecteur voldaan aan het bijzondere voorschrift.

Tijdens de artikel 12-procedure 2010 zal in gezamenlijk overleg tussen BZK, provincie en gemeente nader op deze problematiek worden ingegaan.

Wellicht is het in dit verband raadzaam de artikel 12-periode met een jaar te verlengen.

In december 2009 is het (BZK) "artikel 12-rapport Loppersum 2009" verschenen. Het relevante tekort 2009 is bepaald en aan de beheerders van het gemeentefonds is een voorstel gedaan om aan de gemeente Loppersum een aanvullende uitkering uit het gemeentefonds te verstrekken van € 2.627.477. Definitieve besluitvorming hierover door de beheerders van het gemeentefonds wordt uiterlijk 1 juni 2010 verwacht.

Ons college heeft kennis genomen van dit rapport en aan de fondsbeheerders is meegedeeld dat wij ons kunnen verenigen met het voorstel van de inspecteur. De voorgestelde aanvullende steun is naar onze mening een goede basis om, weliswaar op termijn, in de gemeente Loppersum een financieel gezonde situatie te creëren. Ten aanzien van het rapport hebben wij nog het volgende opgemerkt.

Naar onze mening dient (tijdens de artikel 12-procedure 2010) nog een bijstelling plaats te vinden met betrekking tot de vergoeding voor achterstallig onderhoud wegen, dit naar aanleiding van actuele informatie over dit onderwerp van de Grontmij welke in januari 2010 beschikbaar kwam.

In maart 2010 is door de raad van de gemeente Loppersum de geactualiseerde nota reserves en voorzieningen behandeld. Naar onze mening dient bij de samenstelling van het "Artikel 12-rapport Loppersum 2010" nader op deze no-

ta te worden ingegaan in relatie tot de (door de externe accountant medio 2009 berekende) benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente.

Op 9 november 2009 heeft de raad van de gemeente Loppersum de begroting 2010 vastgesteld. Ook voor 2010 is bij de beheerders van het gemeentefonds weer een verzoek ingediend tot een aanvullende uitkering uit het gemeentefonds.

Op 15 december 2009 besloot ons college de gemeente Loppersum voor 2010 onder het preventieve begrotingstoezicht te plaatsen. Dit besluit hebben wij genomen omdat -op basis van artikel 12 van de Financiële- verhoudingswet- voor het jaar 2010 bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een aanvraag is ingediend tot het verkrijgen van een aanvullende uitkering uit het gemeentefonds.

Op grond van artikel 20 van het Besluit financiële verhouding 2001 brengen GS vóór 15 februari van het jaar waarover een aanvullende uitkering wordt aangevraagd, aan de beheerders van het gemeentefonds verslag uit over de financiële positie van de gemeente.

Medio februari 2010 is voornoemd verslag aan de beheerders van het gemeentefonds gezonden.

Het preventieve toezicht voor het begrotingsjaar 2010 betekent voor de gemeente dat de begroting 2010 en de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen op grond van artikel 203 lid 1 van de Gemeentewet de goedkeuring van ons college behoeven.

Wij hebben de goedkeuring aan de begroting 2010 onthouden wegens strijd met het algemene financiële belang (ex artikel 206 Gemeentewet).

Er is sprake van "strijd met het algemene financiële belang" wanneer de financiële zelfstandigheid van een gemeente in gevaar komt en die gemeente een beroep moet doen op de (aanvullende) financiële middelen van de collectiviteit van de gemeenten (gemeentefonds) of van het Rijk.

De ramingen van lasten (en de aangegane verplichtingen) in de door de raad vastgestelde begroting 2010 zijn dusdanig, dat zij de financiële draagkracht van de gemeente Loppersum te boven gaan.

Op grond van artikel 208, lid 1, van de Gemeentewet behoeft het gemeentebestuur tot het aangaan van verplichtingen de toestemming van Gedeputeerde Staten, indien de begroting of een besluit tot wijziging daarvan niet is goedgekeurd.

Lid 5 van genoemd artikel geeft ons de mogelijkheid te bepalen voor welke posten en voor welk bedrag de gemeente Loppersum deze toestemming niet behoeft.

Wij hebben de gemeente Loppersum toestemming verleend tot het aangaan van verplichtingen in 2010 tot en met het niveau van de begroting voor het dienstjaar 2007 exclusief het geraamde tekort.

In een schrijven van 15 december 2009, hebben wij de raad en het college van burgemeester en wethouders hiervan in kennis gesteld.

Op 15 januari 2010 heeft het jaarlijks bestuurlijk overleg plaatsgevonden. In dit overleg is de artikel 12-procedure besproken (verloop in 2009, het artikel 12-rapport van BZK, de reactie daarop van de gemeente etc. etc.) evenals het saneringsplan om te komen tot een reëel sluitende begroting in 2014.

Overigens wordt opgemerkt dat tijdens de reguliere overleggen tussen het cluster financieel toezicht van de afdeling ABJ en gedeputeerde Slager het verloop van het artikel 12-proces in Loppersum een vast agendapunt is.

6. De gemeenschappelijke regelingen.

6.1 Algemeen

Naast het financieel toezicht op de gemeenten wordt, op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen, eenzelfde toezicht uitgeoefend op de door de gemeenten getroffen gemeenschappelijke regelingen.

In onze provincie staan in het jaar 2010 25 gemeenschappelijke regelingen onder ons toezicht (waarvan 2 in liquidatie), die qua taken als volgt kunnen worden ingedeeld:

werkvoorzieningschappen	6	hulpverlening	1	kredietbanken	1
afvalverwijdering	4	brandweerorganen	2	regio-/streekraden	1
muziekscholen	1	onderwijsinstellingen	1	gem. reg. in liquidatie	2
culturele instellingen	2	intergem. sociale dienst	1	overigen	3

Op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen dienen de besturen van deze regelingen de begrotingen en jaarrekening aan ons te zenden vóór 15 juli, voorafgaand aan het betreffende begrotingsjaar, respectievelijk na afloop van het betreffende verslagjaar.

In onderstaande overzicht is aangegeven in hoeverre de begrotingen en jaarrekeningen van de gemeenschappelijke regelingen tijdig aan ons zijn gezonden:

Jaar	Aantal regelingen	Begroting		Jaar	Rekening	
		voor 15 juli	na 15 juli		voor 15 juli	na 15 juli
2000	29	27	2	1998	27	3
2001	28	23	5	1999	23	6
2002	29	27	2	2000	28	1
2003	31	24	7	2001	25	3
2004	30	25	5	2002	25	4
2005	30	24	6	2003	25	6
2006	29	25	4	2004	26	4
2007	30	28	2	2005	28	2
2008	31	30	1	2006	29	0
2009	30	29	1	2007	30	0
2010	25	24	1	2008	31	0

Per 1-1-2010 zijn de volgende zes gemeenschappelijke regelingen opgeheven:

IKB Stadskanaal/Veendam, Regioraad Noord-Groningen, Regio Centraal Groningen, De Blauwe Stad, ISD Oldambt en Intergemeentelijke Brandweer Oldambt.

Daartegenover is in 2009 de gemeenschappelijke regeling Meerstad opgericht, waarmee per saldo het totale aantal intergemeentelijke regelingen is afgenomen van 30 (in 2009) naar 25 (in 2010).

Aangezien de in de gemeenschappelijke regelingen deelnemende gemeenten geraamde tekorten bij de regelingen dienen af te dekken door het opnemen van bijdragen in hun begrotingen, is er bij een gemeenschappelijke regeling per definitie sprake van een structureel sluitende begroting.

Op grond van het vorenstaande zal een gemeenschappelijke regeling dan ook -in beginsel- slechts onder preventief begrotingstoezicht kunnen worden geplaatst in verband met een overschrijding van de wettelijke inzendtermijnen. Voor het begrotingsjaar 2010 is dit bij èèn gemeenschappelijke regeling het geval geweest.

6.2 De werkvoorzieningschappen

Reeds een aantal jaren hebben wij u meer specifiek geïnformeerd over de financiële ontwikkelingen bij de werkvoorzieningschappen in onze provincie.

Op basis van de begrotingen en rekeningen over de jaren 2007 en 2008, alsmede de begrotingen voor de jaren 2009 en 2010 kan het volgende totaalbeeld m.b.t. de exploitatie van de schappen worden gegeven:

	2007 begrotingen	2007 rekeningen	2008 begrotingen	2008 rekeningen	2009 begrotingen	2010 begrotingen
Aantal SE's	6.443	6.397	6.406	6.507	6.308	6.236
LASTEN (x € 1.000)						
loonkosten WSW-ers	€ 172.028	€ 172.757	€ 175.704	€ 176.042	€ 178.557	€ 182.704
salarissen ambtenaren	€ 23.739	€ 24.035	€ 25.559	€ 26.237	€ 27.134	€ 27.581
kapitaallasten	€ 7.917	€ 7.468	€ 7.870	€ 7.312	€ 7.821	€ 7.544
overige lasten	€ 19.252	€ 20.412	€ 17.439	€ 19.052	€ 16.656	€ 19.684
Totaal lasten	€ 222.936	€ 224.672	€ 226.572	€ 228.643	€ 230.168	€ 237.513
BATEN (x € 1.000)						
opbrengsten	€ 56.649	€ 57.173	€ 58.753	€ 60.989	€ 61.575	€ 61.569
rijksbijdragen	€ 158.818	€ 161.107	€ 161.252	€ 162.953	€ 163.048	€ 169.211
gemeentelijke bijdragen	€ 6.805	€ 7.167	€ 6.779	€ 7.397	€ 7.015	€ 7.011
inbreng reserves	€ 902	€ 943	€ 13	€ 12	€ 13	€ 4
Totaal baten	€ 223.174	€ 226.390	€ 226.797	€ 231.351	€ 231.651	€ 237.795
RESULTAAT(x€ 1.000)	€ 238	€ 1.718	€ 225	€ 2.708	€ 1.483	€ 282

Met betrekking tot de bovenstaande cijfers merken wij op dat het hier gaat om een totaal-beeld; de situatie per individueel schap kan hiervan afwijken.

Om u een indruk te geven van de ontwikkelingen per individueel schap hebben wij de gemeentelijke bijdragen (=resttekort) per schap in beeld gebracht (x € 1.000).

Jaar r=jaarrekening b=begroting	Novatec	Fivelingo	Ability	Wedeka	Trio- bedrijven	Synergon	DSW- Stadspark
2000 r	€ 0	€ 234	€ 237	€ 1.986	€ 411	€ 771	€ 2.845
2001 r	€ 0	€ 254	€ 234	€ 1.285	€ 400	€ 771	€ 3.267
2002 r	€ 0	€ 267	€ 232	€ 1.334	€ 205	€ 771	€ 3.449
2003 r	€ 0	€ 285	€ 627	€ 837	€ 0	€ 0	€ 3.187
2004 r	€ 215	€ 298	€ 1.224	€ 563	€ 607	€ 0	€ 3.358
2005 r	€ 585	€ 139	€ 587	€ 266	€ 258	€ 0	€ 6.833
2006 r	€ 502	€ 142	€ 312	€ 150	€ 152	€ 0	€ 5.866
2007 r	€ 426	€ 171	€ 347	€ 0	€ 408	€ 0	€ 5.815
2008 r	€ 390	€	€	€ 0	€	€ 0	€ 5.379
2009 b	€ 324	€ 343	€ 363	€ 0	€ 682	€ 0	€ 5.303
2010 b	€ 648	€ 351	€ 708	€ 0	€ 772	€ 0	€ 4.532

Op basis van het bovenstaand overzicht kan worden geconstateerd dat een aantal schappen, teneinde een sluitende begroting te kunnen presenteren, het beroep op de deelnemende gemeenten ten opzichte van voorgaande jaren aanzienlijk heeft moeten verhogen.

Afhankelijk van het economisch herstel en de mate waarin de schappen hun kosten zullen kunnen reduceren, mag worden verwacht dat het beroep op de deelnemende gemeenten ook de komende jaren op een hoger niveau zal blijven en wellicht zal moeten toenemen.

Vanuit het financieel toezicht zullen wij dit proces nauwlettend volgen en met name bij de deelnemende gemeenten nagaan in hoeverre zij de -wettelijk verplichte bijdragen- binnen een structureel sluitend budget op zullen kunnen vangen.

7. De grondexploitatie.

Algemeen.

Bij de beoordeling van de financiële positie van de Groninger gemeenten, wordt specifiek aandacht besteed aan de ontwikkelingen binnen de grondexploitatie. Door de aanzienlijke bedragen die worden geïnvesteerd in grondaankopen en in het bouwrijp maken van gronden, is hier sprake van soms grote financiële risico's. Stagnatie van de geplande gronduitgifte kan snel leiden tot hoge rente-verliezen, zeker bij grootschalige projecten.

Voor een goed inzicht zijn actuele exploitatieopzetten dan ook noodzakelijk. Aan de hand daarvan kunnen de ontwikkelingen van woningbouwplannen en bedrijventerreinen goed worden gevolgd en eventuele tegenvallers tijdig worden gesignaleerd.

Ook de paragraaf Grondbeleid uit de jaarrekening en begroting biedt veel informatie.

Overigens zullen niet altijd gemeenten zelf de gehele planontwikkeling op zich nemen. Meer en meer wordt er ook gebruik gemaakt van PPS-constructies, waarbij (een deel van) de risico's bij de deelnemende marktpartijen komt te liggen.

Situatie Groninger gemeenten.

De afgelopen jaren vormde de grondexploitatie een vrij zekere bron van inkomsten voor de meeste gemeenten, ook binnen de provincie Groningen.

De exploitatie van woningbouw- en ook vele bedrijventerreinen kon veelal moeiteloos winstgevend worden afgesloten.

Met de financiële crisis en de verslechterde economische situatie, is dit beeld sinds medio 2008 gewijzigd. De uitgifte van kavels stagneert overal met als gevolg dat de rentekosten oplopen en plannen later dan aanvankelijk voorzien kunnen worden afgesloten.

Uiteraard heeft een langere looptijd een negatieve uitwerking op het eindresultaat van een plan.

Speciale aandacht verdienen in dit verband de grootschalige projecten Blauwestad en Meerstad.

Vanwege de aanzienlijke investeringen die reeds in deze plannen zijn gedaan, doen zich hier de gevolgen van de gewijzigde marktomstandigheden sterk voelen.

Met betrekking tot Blauwestad heeft dit intussen geresulteerd in een beëindiging van de publiek-private samenwerking en financiële maatregelen door de provincie. Overleg is gaande over een doorstart waarbij de provincie en de nieuwe gemeente Oldambt de verdere ontwikkeling van Blauwestad op zich nemen. Wat betreft Meerstad heeft de omvang van het weerstandsvermogen van de gemeenten Slochteren en Groningen onze aandacht; dit in verband met de toegenomen risico's.

Hiernaast zijn in diverse gemeenten andere omvangrijke plannen in exploitatie, waarvan de boekwaarde intussen aanzienlijk is opgelopen. Dat betreft zowel woningbouwprojecten als bedrijventerreinen.

In vele gevallen hebben gemeenten afzonderlijke voorzieningen getroffen om de gecalculerde tekorten te dekken of is er een bestemmingsreserve grondexploitatie gevormd, waaruit voorziene tekorten met betrekking tot de grondexploitatie kunnen worden opgevangen.

Ultimo 2008 was de situatie m.b.t. de grondexploitatie van de Groninger gemeenten nog redelijk gezond.

Gezien de te verwachten ongunstige ontwikkelingen in 2009 zal, mede aan de hand van de meest recente gegevens uit de jaarrekening 2009, bij het komende 2^e fase-onderzoek van de begroting 2010 per gemeente nadrukkelijk moeten worden nagegaan of de omvang van de reserves en voorzieningen -in relatie tot de risico's uit de grondexploitatie- nog toereikend kan worden geacht.

Zonodig zullen wij aandringen op aanvullende maatregelen.

8. De gemeentelijke belastingen.

8.1 Algemeen

In dit hoofdstuk informeren wij u over het verloop van het zogenaamde belastingpakket.

Dit pakket omvat de onroerende zaakbelastingen (OZB), de rioolheffingen en de afvalstoffenheffing/reinigingsrechten.

De opbrengsten voor de Groninger gemeenten van deze drie belangrijkste heffingen bedragen volgens de ramingen voor 2010 € 227,5 miljoen tegen € 219,1 miljoen in 2009; een stijging van 3,8%.

Deze stijging ligt iets hoger dan het landelijke cijfer: 2,9%.

Ten opzichte van het jaar 2009 wijzigen de genoemde belastingsoorten met de volgende percentages:

Belastingsoort	Groningen	Landelijk
OZB	+ 4,4%	+ 3,2 %
Afvalstoffenheffing/Reinigingsrecht	+ 2,0 %	+ 1,1 %
Rioolheffingen	+ 5,0%	+ 4,8 %
Totaal	+ 3,8%	+ 2,9 %

De landelijke gegevens zijn afkomstig van het Centraal bureau voor de statistiek (CBS) en gebaseerd op de primitieve gemeentebegrotingen.

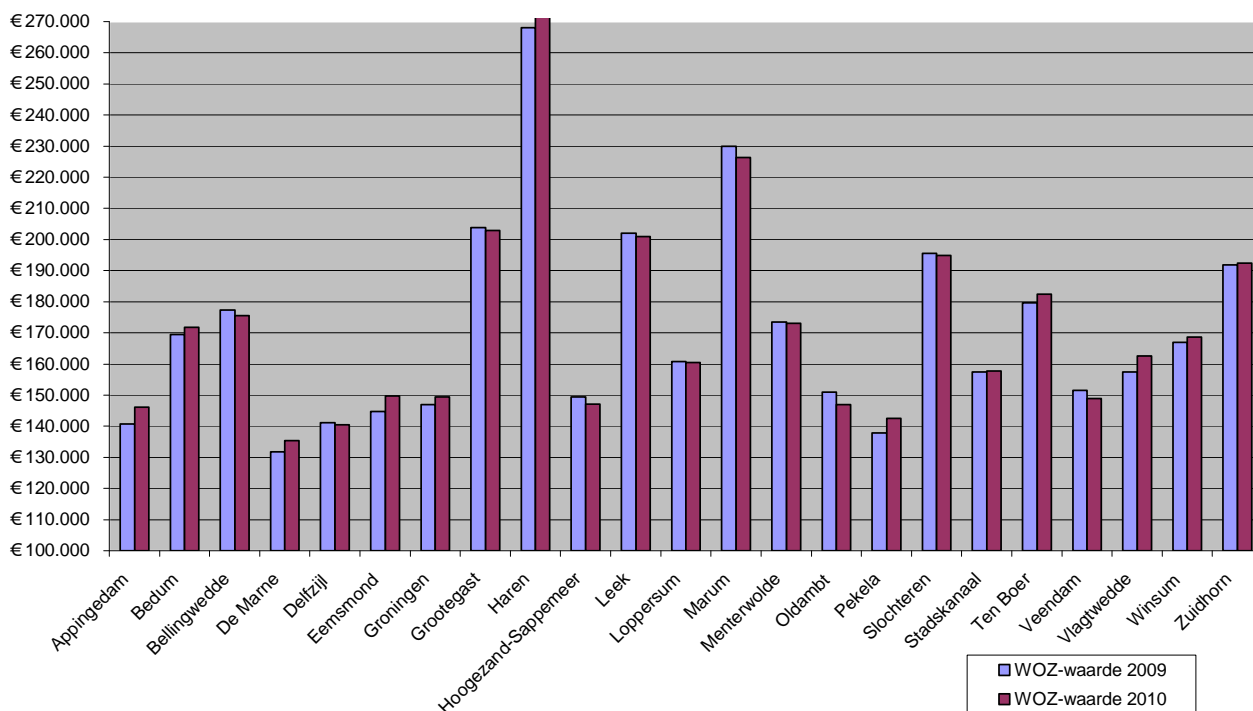
Het gemiddelde dekkingspercentage van de afvalstoffenheffing/reinigingsrechten bedraagt 100%, voor de rioolheffingen is dit 88.

De totale opbrengst aan belastingen voor 2010 van de Groninger gemeenten ad. € 227,5 miljoen bestaat uit:

- OZB € 113,8 miljoen (= 50%)
- Afvalstoffenheffing/Rein.recht € 63,8 miljoen (= 28%)
- Rioolheffingen € 49,9 miljoen (= 22%).

In onderstaande grafiek zijn de gemiddelde taxatiewaarden (WOZ-waarden) van de woonruimten in de Groninger gemeenten weergegeven voor de jaren 2009 en 2010. De waarden zijn gebaseerd op gemeentelijke opgaven. Deze waarden zijn ook gebruikt in bijlage 4b bij de berekening van de belastingdruk per gezin.

Gemiddelde WOZ-waarde woonruimten per gemeente

8.2 De belastingen per gemeente.

Bij deze paragraaf geven wij een drietal overzichten:

Overzicht 8.2.1 (Bijlage 2):

- de tarieven van de onroerende-zaakbelasting, voor zowel woningen als niet-woningen;
- de tarieven afvalstoffenheffing, zowel voor 1-persoonshuishoudens als meer-persoonshuishoudens;
- de tarieven rioolrecht per aansluiting;
- het percentage kostendekkendheid voor de rioolrechten en de afvalstoffenheffing/-reinigingsrechten.

Overzicht 8.2.2 (Bijlage 3):

- het aantal woonruimten en inwoners per gemeente;
- de opbrengsten van de pakketbelastingen per gemeente;
- een hogere dan wel lagere heffing dan de artikel 12-norm;
- de belastingopbrengst per inwoner voor de jaren 2008, 2009 en 2010.

Overzicht 8.2.3 (Bijlagen 4a en 4b):

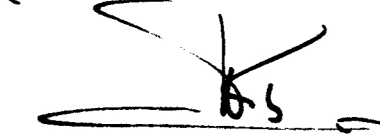
Overzicht van de belastingdruk voor een standaardgezin in de Groninger gemeenten, zowel op basis van WOZ-waarden € 165.000,- en € 225.000,- als op basis van de gemiddelde WOZ-waarde 2010 van woningen in de gemeenten.

9. Vaststelling van het verslag.

Dit verslag werd vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen in de vergadering van 23 maart 2010.

, voorzitter

, secretaris

Bijlage 1 Overzicht kerngegevens van de Groninger gemeenten.

Gemeenten	Inwoners							Woonruimten		Riool aansluiting	Oppervlakte in ha.			Lengte wegen in km		Algemene uitkering	Algemene reserve	Totale omzet			
	aantallen				in % van het totaal			Aantal	Gemid bezetting		land	bin nen water	buiten water	binnen beb. kom	buiten beb. kom				(bedragen x €1mln.)		
	< 20 jr	20 jr. t/m 64.jr.	> 64 jr	Totaal	< 20 jr	20 jr. t/m 64.jr.	> 64 jr												8	9	10
<u>Noord-Groningen</u>																					
Appingedam	2.550	6.270	3.230	12.050	21%	52%	27%	5.916	2,04	6.152	2.381	81		59	47	14,7	1,8	33,9			
Bedum	2.712	6.215	1.550	10.477	26%	59%	15%	4.588	2,28	4.356	4.457	39		51	41	9,7	7,8	19,6			
Delfzijl	6.041	15.408	5.105	26.554	23%	58%	19%	12.388	2,14	11.700	13.321	514	8.912	135	145	29,9	22,7	77,0			
De Marne	2.303	6.100	2.197	10.600	22%	58%	21%	5.858	1,81	4.906	16.830	1.493	5.708	77	118	12,7	9,7	28,1			
Eemsum	4.066	9.355	3.018	16.439	25%	57%	18%	7.713	2,13	7.450	18.994	349	34.994	112	158	18,7	11,5	47,7			
Loppersum	2.601	6.361	1.588	10.550	25%	60%	15%	4.649	2,27	4.343	11.103	96		71	119	11,1	1,8	26,2			
Ten Boer	2.110	4.483	904	7.497	28%	60%	12%	3.046	2,46	2.909	4.483	44		52	40	6,6	1,9	13,2			
Winsum	3.710	8.476	1.914	14.100	26%	60%	14%	6.120	2,30	5.775	10.108	145		100	126	13,3	3,1	27,6			
<u>Centraal- en West Groningen</u>																					
Groningen	36.500	128.500	21.000	186.000	20%	69%	11%	107.700	1,73	99.250	7.911	458		541	33	255,2	52,9	765,9			
Grootegast	3.415	7.078	1.697	12.190	28%	58%	14%	4.885	2,50	4.674	8.682	95		55	125	10,9	5,3	22,0			
Haren	4.503	9.810	4.393	18.706	24%	52%	23%	9.600	1,95	8.891	4.565	505		88	26	17,8	1,7	33,8			
Hoogezand-Sappemeer	7.937	20.754	6.009	34.700	23%	60%	17%	16.757	2,07	16.899	6.668	636		230		39,7	11,5	130,1			
Leek	5.000	11.500	3.000	19.500	26%	59%	15%	8.463	2,30	8.210	6.332	95		107	145	18,6	2,3	58,4			
Marum	2.774	6.199	1.434	10.407	27%	60%	14%	4.250	2,45	4.503	6.450	38		51	105	9,0	5,8	20,6			
Slochteren	3.865	9.500	2.235	15.600	25%	61%	14%	6.480	2,41	6.199	15.304	573		67	181	13,9	2,5	32,9			
Zuidhorn	5.199	10.802	2.549	18.550	28%	58%	14%	7.617	2,44	7.170	12.556	281		153	133	15,7	3,0	31,8			
<u>Oost-Groningen</u>																					
Bellingwedde	1.877	4.987	2.406	9.270	20%	54%	26%	4.297	2,16	4.252	10.833	174		73	113	10,7	4,4	23,9			
Menterwolde	2.956	7.825	1.710	12.491	24%	63%	14%	5.292	2,36	5.500	8.034	127		64	115	11,8	4,1	29,4			
Oldambt	8.511	21.200	9.749	39.460	22%	54%	25%	18.766	2,10	19.595	22.839	1.213	5.589	246	267	50,2	12,0	122,1			
Pekela	2.984	7.872	2.220	13.076	23%	60%	17%	5.622	2,33	5.794	4.968	52		91	47	14,1	5,9	35,1			
Stadskanaal	7.540	19.295	6.465	33.300	23%	58%	19%	15.450	2,16	16.000	11.770	224		289	192	36,6	14,0	93,1			
Veendam	6.333	16.987	4.700	28.020	23%	61%	17%	13.019	2,15	13.209	7.610	261		166	84	31,0	6,3	96,0			
Vlagtwedde	3.505	9.472	3.294	16.271	22%	58%	20%	8.300	1,96	7.705	16.759	293		89	249	17,9	16,0	52,4			

bron: opgave gemeenten

Bijlage 2

Overzicht 8.2.1: Gemeentelijke belastingtarieven voor 2010

Gemeenten naar regio	tarieven OZB 2010			afvalstoffenheffing		rioolheffing	kostendeckening	
	woningen	niet-woningen		1-pers. huish. €	meer-pers. huish. €	per aansl. €	afval- stoffen heffing.	rioolrecht
	eigenaar	gebruiker	eigenaar				%	%
	%	%	%					
1	2	3	5	6	7	8	9	
Noord-Groningen								
Appingedam	0,18110	0,18468	0,24004	258,60	283,60	181,80	95	90
Bedum	0,10630	0,14700	0,19000	n.v.t.	263,05	164,33	100	87
Delfzijl	0,14830	0,25040	0,31310	253,60	320,20	199,00	100	100
De Marne***	0,10280	0,13180	0,16400	n.v.t.	261,14	305,00	100	85
Eemsumond*	0,17640	0,24600	0,30700	12,00	24,00	230,00	100	100
Loppersum	0,12060	0,12180	0,16160	236,35	284,80	257,05	100	100
Ten Boer	0,12100	0,21600	0,15700	n.v.t.	263,64	245,97	100	100
Winsum	0,14270	0,14880	0,19190	264,78	288,15	200,25	100	94
Centraal- en West- Groningen								
Groningen	0,12200	0,23100	0,29100	310,32	352,32	127,75	100	100
Grootegast**	0,09200	0,14080	0,17350	n.v.t.	199,94	235,30	100	82
Haren **	0,10860	0,08700	0,10860	n.v.t.	229,75	170,20	100	100
Hoogezand-Sappemeer***	0,12230	0,20800	0,25920	n.v.t.	280,20	158,10	100	100
Leek **	0,11300	0,09700	0,11300	n.v.t.	211,98	222,48	100	88
Marum**	0,09100	0,10600	0,13500	n.v.t.	236,76	225,00	100	98
Slochteren	0,09880	0,12140	0,15050	211,49	234,24	242,50	100	100
Zuidhorn **	0,10110	0,11740	0,15190	n.v.t.	197,59	202,48	100	100
Oost-Groningen								
Bellingwedde***	0,11240	0,09190	0,11240	n.v.t.	215,00	233,00	100	100
Menterwolde	0,13400	0,20400	0,25500	229,25	249,25	221,45	100	100
Oldambt	0,15910	0,23280	0,30340	210,00	270,00	230,00	100	100
Pekela	0,13500	0,18100	0,23000	196,00	254,00	269,00	100	88
Stadskanaal***	0,10570	0,16480	0,20580	n.v.t.	211,60	163,00	100	100
Veendam	0,11170	0,19460	0,15560	240,60	298,80	137,40	100	100
Vlagtwedde	0,08520	0,06930	0,08520	n.v.t.	259,89	306,51	100	100
						Gem%	100	88

* De gemeente Eemsumond heeft de afvalstoffenheffing grotendeels verdisconteerd in de OZB-tarieven.

** De gemeenten Haren, Leek, Marum, Grootegast en Zuidhorn hanteren bij de afvalstoffenheffing een gedifferentieerd tarief op basis van het aantal aangeleverde kilo's

*** De gemeenten Bellingwedde, De Marne, Stadskanaal en Hoogezand-S hanteren een gedifferentieerd tarief op basis van het aantal malen dat huisvuil wordt aangeboden.

Bijlage 3

Overzicht 8.2.2: Opbrengsten gemeentelijke belastingen voor 2010

Gemeenten naar regio	aantal		de zogenaamde pakketbelastingen (x€1.000)						Totale belastingopbrengst van woonruimten en niet woonruimten uitgedrukt in een bedrag per inwoner		
	inwoners	woonruimten	opbrengst O.Z.B.	opbrengst reinigingsheffingen	opbrengst rioolheffing	totaal (3+4+5)	minimum belast.norm artikel 12-gemeenten	opbrengst boven = + onder = - deze norm	2008	2009	2010
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<u>Noord-Groningen</u>											
Appingedam	12.050	5.916	2.357	1.495	1.032	4.884	4.116	768	375	386	405
Bedum	10.477	4.588	1.305	1.142	715	3.162	3.219	-57	283	296	302
Delfzijl	26.554	12.388	7.840	3.524	2.352	13.716	10.126	3.590	455	509	517
De Marne	10.600	5.858	1.498	1.418	1.494	4.410	4.531	-121	376	378	416
Eemsumond	16.439	7.713	6.537	363	1.646	8.546	7.384	1.162	410	474	520
Loppersum	10.550	4.649	1.366	1.215	1.136	3.717	3.519	198	317	338	352
Ten Boer	7.497	3.046	1.018	766	716	2.500	2.413	87	320	319	333
Winsum	14.100	6.120	1.993	1.681	1.174	4.848	4.423	425	330	341	344
<u>Centraal- en West-Groningen</u>											
Groningen	186.000	107.700	47.791	24.916	13.015	85.722	69.458	16.264	433	452	461
Grootegast	12.190	4.885	1.382	1.014	1.100	3.496	3.614	-118	273	276	287
Haren	18.706	9.600	3.442	1.812	1.637	6.891	7.209	-318	345	360	368
Hoogezand-Sappemeer	34.700	16.757	5.175	3.305	2.668	11.148	10.103	1.045	301	312	321
Leek	19.500	8.463	2.649	1.635	1.536	5.820	5.931	-111	281	288	298
Marum	10.407	4.250	1.273	996	1.021	3.290	3.604	-314	311	308	316
Slochteren	15.600	6.480	2.373	1.442	1.503	5.318	5.406	-88	335	332	341
Zuidhorn	18.550	7.617	2.865	1.513	1.470	5.848	5.927	-79	283	302	315
<u>Oost-Groningen</u>											
Bellingwedde	9.270	4.297	1.080	905	1.063	3.048	3.055	-7	300	321	329
Menterwolde	12.491	5.292	2.201	1.131	1.178	4.510	3.777	733	329	337	361
Oldambt	39.460	18.766	8.547	4.102	5.140	17.789	14.345	3.444	-	-	451
Pekela	13.076	5.622	1.664	1.241	1.456	4.361	4.006	355	336	344	334
Stadskanaal	33.300	15.450	4.115	3.040	2.619	9.774	9.608	166	287	296	294
Veendam	28.020	13.019	3.792	3.658	1.815	9.265	8.840	425	302	319	331
Vlagtwedde	16.271	8.300	1.585	1.517	2.371	5.473	6.142	-669	305	322	336
Totalen 2010			113.848	63.831	49.857	227.536					
Totalen 2009			109.097	62.560	47.469	219.126					
Stijging absoluut			4.751	1.271	2.388	8.410					
Stijging in procenten			4,35%	2,03%	5,03%	3,84%					
Verdeling belastingdruk			50,04%	28,05%	21,91%	100%					

Bijlage 4a

Overzicht 8.2.3 :De belastingdruk per gezin voor het jaar 2010.

Ter informatie is onderstaand overzicht opgenomen waaruit blijkt hoeveel een gezin in de Groninger gemeenten moet betalen voor de zogenaamde pakketbelastingen.

Bij de berekening van de bedragen hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd

OZB:

* een woning met een economische (getaxeerde) waarde van € 165.000 en een woning van € 225.000.

Afvalstoffenheffing/Reinigingsrechten:

* indien een gemeente zowel een tarief voor een éénpersoons- als een meerpersoonshuishouden hanteert, is uitgegaan van het meerpersoonshuishoudentarief.

Rangschikking:

* De rangschikking is op aflopende hoogte van het totale pakketbelastingbedrag per gemeente bij een WOZ-waarde van € 165.000.

(bedragen x €1,--)

Gemeenten	OZB tarief per %	WOZ-waarde €165.000				WOZ-waarde €225.000			
		OZB heffing bij €165.000	Afvalst. heffing/Reinig. recht	Riool heffing	Totaal pakket belasting 2010	OZB heffing bij €225.000	Afvalst. heffing/Reinig. recht	Riool heffing	Totaal pakket belasting 2010
Appingedam	0,1811	299	284	182	765	407	284	182	873
Delfzijl	0,1483	245	320	199	764	334	320	199	853
Oldambt	0,1591	263	270	230	763	358	270	230	858
Pekela	0,1350	223	254	269	746	304	254	269	827
Loppersum	0,1206	199	285	257	741	271	285	257	813
De Marne	0,1028	170	261	305	736	231	261	305	797
Winsum	0,1427	235	288	200	723	321	288	200	809
Ten Boer	0,1210	200	264	246	710	272	264	246	782
Vlagtwedde	0,0852	141	260	307	708	192	260	307	759
Menterwolde	0,1340	221	249	221	691	302	249	221	772
Groningen	0,1220	201	352	128	681	275	352	128	755
Hoogezand-S	0,1223	202	280	158	640	275	280	158	713
Slochteren	0,0988	163	234	243	640	222	234	243	699
Bellingwedde	0,1124	185	215	233	633	253	215	233	701
Leek	0,1130	186	212	222	620	254	212	222	688
Veendam	0,1117	184	299	137	620	251	299	137	687
Marum	0,0910	150	237	225	612	205	237	225	667
Bedum	0,1063	175	263	164	602	239	263	164	666
Grootegeest	0,0920	152	200	235	587	207	200	235	642
Haren	0,1086	179	230	170	579	244	230	170	644
Zuidhorn	0,1011	167	198	202	567	227	198	202	627
Stadskanaal	0,1057	174	212	163	549	238	212	163	613
Eemsmond	0,1764	291	24	230	545	397	24	230	651

Bijlage 4 b**Overzicht 8.2.3 : De belastingdruk per gezin voor het jaar 2010 (woning gemiddelde WOZ-waarde per gemeente)**

In onderstaand overzicht is voor de berekening van de OZB-heffing per gemeente uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waarde 2010 per woonruimte.

Rangschikking is op aflopende hoogte van de "totale belastingdruk 2010" per gemeente

(bedragen x €1,--)

Gemeenten	Gemidd. WOZ waarde	OZB tarief %	OZB heffing	Afval stoffen heffing	Riool heffing	Totale belastingdruk	Totale belastingdruk
	2010	2010	2010	2010	2010	2010	2009
Loppersum	160.500	0,1206	194	285	257	736	718
Oldambt	147.000	0,1591	234	270	230	734	-
Appingedam	146.100	0,1811	265	284	182	731	704
Ten Boer	182.400	0,1210	221	264	246	731	721
Winsum	168.700	0,1427	241	288	200	729	720
Delfzijl	140.400	0,1483	208	320	199	727	722
Pekela	142.600	0,1350	193	254	269	716	707
Vlagtwedde	162.600	0,0852	139	260	307	706	672
De Marne	135.300	0,1028	139	261	305	705	670
Menterwolde	173.100	0,1340	232	249	221	702	647
Haren	272.200	0,1086	296	230	170	696	677
Slochteren	194.900	0,0988	193	234	243	670	685
Marum	226.300	0,0910	206	237	225	668	670
Groningen	149.400	0,1220	182	352	128	662	659
Leek	200.900	0,1130	227	212	222	661	630
Bellingwedde	175.500	0,1124	197	215	233	645	644
Grootegast	202.900	0,0920	187	200	235	622	608
Hoogezand-S	147.100	0,1223	180	280	158	618	582
Bedum	171.800	0,1063	183	263	164	610	599
Veendam	148.900	0,1117	166	299	137	602	590
Zuidhorn	192.400	0,1011	195	198	202	595	585
Stadskanaal	157.700	0,1057	167	212	163	542	544
Eemsmond	149.700	0,1764	264	24	230	518	509

Bijlage 5: Gebruikte afkortingen

ABJ	Algemene bestuurlijke en juridische zaken
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
fido	Wet financiering decentrale overheden
Fvw	Financiële-verhoudingswet
GF	Gemeentefonds
ICL	Interdepartementale Commissie Lelystad
IFLO	Inspectie Financiën Lagere Overheden
IKB	Intergemeentelijke Kredietbank
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISD	Intergemeentelijke Sociale Dienst
OZB	Onroerendezaak-belastingen
PPS	Publiek Private Samenwerking
RP	Ruimtelijke plannen
SE	Standaard Eenheden
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WOZ	Wet waardering onroerende zaken